

Montserrat Roig

Visat núm. 8
(octubre 2009)
per Neus Real

Montserrat Roig forma part del grup d'escriptors que es donen a conèixer a l'entorn de 1970, i que, després de tres dècades de postguerra, marquen un punt d'inflexió en la història de la literatura catalana. Autora d'èxit, catalanista, esquerrana, feminista i dona compromesa a molts nivells, aquesta barcelonina destaca sobretot en els camps de la narrativa i del periodisme. La seva mort prematura, el 1991, va impedir la continuïtat d'una obra amb dues etapes ben definides que presenta fites com ara la novel·la *El temps de les cireres*, el reportatge *Els catalans als camps nazis*, el recull de contes *El cant de la joventut* o l'assaig *Digues que m'estimes encara que sigui mentida*. Molt traduïda a l'espanyol, alguns dels seus textos s'han traslladat a diverses llengües europees, i fins i tot al xinès o al japonès.

Montserrat Roig i Fransitorra neix a Barcelona el 1946. El 1968 es llicencia en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona, i el 1970 guanya el Premi Víctor Català amb el que serà el seu primer llibre de narracions: *Molta roba i poc sabó... i tan neta que la volen* (1971). L'obra enceta el cicle narratiu dels anys setanta, que completen *Ramona, adéu* (1972), *El temps de les cireres* (1977, Premi Sant Jordi 1976) i *L'hora violeta* (1980). El recull de 1971 i aquestes tres novel·les literaturitzen la història recent de Barcelona (des de final del segle XIX fins als anys setanta del XX) mitjançant el periple de dues famílies —els Ventura-Claret i els Miralpeix—, tot situant les dones en primer terme. Roig s'enfronta al propi passat polític, cultural i literari a la recerca d'una identitat pròpia com a escriptora en la Catalunya convulsa i canviant del moment. D'aquí que s'aculli a models consolidats (Narcís Oller, Josep M. de Sagarra i Mercè Rodoreda), alhora que experimenta amb nous procediments (de manera molt clara a *L'hora violeta*); o que acari qüestions tan nuclears amb relació al jo, com ara el sexe i l'expressió de la subjectivitat. I és que a través d'una narrativa bastida sobre les connexions intertextuals, l'autora intenta comprendre, explicar i explicar-se, d'on ve i qui és. Per això recupera i reconeix els seus orígens —en un moviment que evidencia la importància de la memòria en la seva escriptura—, alhora que prova de desfer-se dels pesos morts que sent que arrossega en qualitat de catalana, dona, filla de la postguerra i lletraferida iniciada a final del franquisme.

En paral·lel amb la creació, Roig treballa de periodista en la mateixa direcció: en la doble faceta del compromís col·lectiu i la recerca individual. Les seves entrevistes a grans figures de la cultura en mitjans escrits i audiovisuals són famoses, i d'ençà de la seva publicació en cinc volums —els tres de *Retrats paral·lels* (1975, 1976 i 1978) i els dos de *Personatges* (1978 i 1980)— s'han convertit en tot un punt de referència. Igual que el llibre *Els catalans als camps nazis* (1977), un document

escruixidor que obté el Premi de la Crítica Serra d'Or de reportatge històric el 1978.

En els anys vuitanta, exorcitzats els dimonis de la primera joventut i d'acord amb la nova etapa cultural que s'obre a poc a poc a Catalunya, Montserrat Roig emprèn nous camins literaris. La novel·la *L'òpera quotidiana* (1982), encara vinculada intertextualment a la narrativa anterior però que suposa l'abandó definitiu dels personatges que l'habitaven, suggereix algunes de les vies per on es desenvoluparan la novel·la *La veu melódiosa* (1987) i els relats d'*El cant de la joventut* (1989) —i només cal parar atenció en els títols per adonar-se que l'omnipresència dels referents temporals cedeix el protagonisme als elements musicals, per exemple. En aquests dos llibres, Roig assoleix una primera maduresa literària que no deixa d'insinuar el potencial que li queda per desplegar. Aquest potencial s'estronca a causa del càncer el novembre de 1991, i tanmateix es troba present, per bé que sota una altra forma, en la prosa deliciosa de l'assaig *Digues que m'estimes encara que sigui mentida*, darrera obra publicada en vida d'una autora molt estimada pel públic i de la qual no han deixat de reeditar-se els textos.